

In če uvidijo, da le ne gre, izstopajo. Ker pa morebiti še niso dovolj stari, morajo nazaj v ljudsko šolo sredi leta. Tako prekinjevanje, prestopanje in eksperimentovanje gotovo ni na korist uspešnemu pouku niti za dotičnika niti za druge.

Drugi izstopajo iz srednje šole, ko so jo pohajali nekaj let, a niso več dolžni obiskovati ljudske šole. Njih usoda je dostikrat bridka. Iz ljudske šole nimajo veliko, ker so jo pre zgodaj zapustili, da bi si bili kaj temeljitega priučili, v srednji šoli so zopet s trudom lovili zadostne rede nekaj let — kam sedaj? Nazaj v ljudsko šolo bi bilo najbolje, toda po večletnem prekinjenju je prehod težaven; starost, stroški, začetek iznova: vse se upira temu. Nikjer nič pozitivnega, vse napol, naj se obrnejo potem sem ali tja. Ljudska šola jih je prozgodaj izpustila, ne da bi jim bila dala trdno podlago, ki bi jim omogočevala daljno izobrazbo in bila opora v valovih vsakdanjega življenja. Do 14. leta naj hodi vsak v redno šolo, ker ni nikjer zapisano, da bo mogel še nadaljevati svoje učenje ali da se ne izpodtakne. Pred raznimi življenjskimi katastrofami zavarujemo vsaj deloma vsakogar s tem, da mu damo izobrazbo in vzgojo popolne ljudske šole.

Višja ljudska šola, t. j. meščanska šola, podajaj učno snov, ki je sama na sebi zaokrožena celota in ki obenem uvaja v srednje šole. Usposablja naj učence v slovensko - nemškem jezikovnem pouku, zlasti v formalnem oziru, da tako pripravlja posodo, v katero vliva potem srednja šola svojo vsebino. Temeljni pojmi realnih ved, naj se vcepljajo tu, da ne najde srednja šola tabule rase, marveč pripravna tla, na katerih zida dalje. Ustvarjajo naj se dispozicije, zanimanje, budi ljubezen do učenja in napredovanja.

Niš denarni zavod

Geslo: Kar plodonosno naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani.
registrirana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca grudna: **K 159.940-59.**

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v poštinih znakah. In prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

„En šomašter je bil ...“

Nekoliko odgovora. Napisal Anton Pesek.*)

II.

Pravite, da smo učitelji krivi, da otroci niso dovolj poučeni; da so podivjani, da se Bog usmili; da otroci ne morejo postati značajni, strpljivi, spodobni itd. Svoje grehe podtikate nam! To je baš tako: očitaj ti njemu, sicer očita on tebi. Učiteljstvo bi naj bilo „Sündenbock“ za vaše grehe, kajne?!

*) Ko bi bil vedel, da bo vodstvo „Zaveze“ reagiralo na pamflet, bi ne bil napisal tega odgovora, pa takrat, ko sem dobil 3. šte. „Učit. Tovarša“, je bil moj članek že odposlan. Hvala vodstvu „Zaveze“, da je odbilo napad; hvala pa tudi ptujskemu učiteljskemu društvu, ki je sklenilo v zadnji šte. „Učit. Tovarša“ priobčiti resoluciji. Vsi za enega, eden za vse!

A. P.

„Gospod, pa pri tem postopanju se je moral gojiti samo mehaniška enostranost, duh je moral ostati okoren — neroden!“

„To meni ti, ki ne vidiš pravega namena šole!“ vzklikne sodnik.

In onemel sem zopet pa stopal za sodnikom, klavern in ves otožen.

„Glej ta skladišča! — Tu se takorekoč zreali vsa vnetost učiteljska: tu vidiš korekture od korektur v deseti iztisk — tu vidiš marljivost mož, ki niso odnehali, čeprav je imela tretja korektura dvakrat toliko napak kakor druga, ki niso mirovali in so dali popravljati in so popravljali sami toliko časa, da je šlo — in da je imela zadnja popravila samo toliko napak kakor prvotni izdelek. In glej, njih dela se blišče v nebesih. Povišal sem jih pa že na zemlji, pa jih povišam še v nebesih.“

„Gospod, pri tem postopanju so morili učenčevega duha, pa so morili sebe“, sem zastokal.

„Nič ne de; pa so postali stanovski mučeniki in so navajali na trpljenje učence že v mladosti, in to se jim bo štelo v zasluge!“

učiteljstvo že dovolj trpi zaradi neznosnih razmer, trpi zaradi bede, kiste je krivi vi, a naj bi še delalo pokoro za vaše grehe?! Nikoli in nikdar! Povzdignili bomo glas in pokazali na pravega krivca in to ste vi, nasprotniki šole in učiteljstva, sovražniki napredka in izobrazbe ter ljubitelji teme in nevednosti.

Vi ste pravi krivci, ki zavirate na vse mogoče načine razvoj šolstva. Starše podpihujete, da pošiljajo neredno otroke v šolo, ljudstvo ščuvate zoper šolo in učiteljstvo, češ, šola je prokletstvo za ljudstvo; otroci naj delajo doma, namesto da hodijo v šolo, šolska doba se naj skrajša; uvede se naj poldnevni pouk; poslov primanjkuje, otroci jih naj nadomestijo, otroci bodo rešili kmeta propada; delo otrok bo pridobilo beraškemu kmetu bogastvo itd. V vseh mogočih variacijah poje to zavedljivo pesem ljudstvu, po shodih, po časopisih, v zasebnih pogovorih, da, celo v cerkvi oznanjate križarsko vojno zoper šolo in učiteljstvo, namesto da bi oznanjevali božjo besedo in navajali ljudi k bogoljubnemu čednostnemu življenju. Kaj čuda potem, če nezaveden kmet res smatra vzgojo svojih otrok kot nekaj nepotrebnega, šolo kot prokletstvo in učiteljstvo kot zlo.

Učiteljstvo se peha in trudi v prenapolnjenih zatohlih sobah, in če uspehi — zaradi vaše zlobne gonje — niso tuintam sijajni, ni krivo učiteljstvo, ki vrši svojo dolžnost na naravnost občeodobran način, temveč krivi ste vi, ki se zoperstavljate razširjanju šol, ki celo hujskate ljudi zoper šole, češ, da so palače med raztrganimi bajtami. Kakšne „palače“ so posebno kranjske šole, ko je polovica bornih enorazrednic, je svetovno znano. Za šole nidenarja, so občine preuboge, za farovž, da, celo za farovške hleve in svinjake je denarja dovolj. Če je treba farovž razširiti, ker so tri ali štiri sobe za samo a župnika premalo, ni občina nikoli preuboga; če je treba šolo razširiti, če je treba postaviti higieniškimi in pedagoškimi zahtevam odgovarjajoče učne sobe, če je torej treba kaj za telesno zdravje in duševni napredek otrok vse župnije, za narodov naraščaj — ki je baje naš up in naša bodočnost — tedaj nahujskate celo faro, da rekurira od Poncija do Pilata, da, še več, da gre s koli in vilami nad učitelja, tega ubogega trpina, češ, on je kriv, on hoče, da bi se otroci razvili telesno zdravi in krepki, on hoče, da bi si razbistrili um in ublažili srce, on hoče našim otrokom in našemu narodu boljše bodočnost, torej pa le s koli in vilami nadenj, z gnojnico ga polijmo in z blatom omečimo!

Ali stavijo šole za nas, za učiteljstvo, ali jih stavijo za ljudstvo?

Med poukom si učiteljstvo kvari zdravje v nezdravih prenapolnjenih učnih sobah, po pouku pa mora v vlažno stanovanje, ki je dostikrat bolj podobno kurniku, nego človeškemu bivališču. In če učitelj zahteva ali prosi, da se mu stanovanje popravi, ste vi samci, ki imate celo vrsto prostornih zračnih soban, najhujši nasprotniki, da bi učitelj, ki ima mnogoglavo družino, dobil vsaj nekoliko primerno stanovanje.

odgovori zopet večni sodnik. „Glej onega tamle! Njegov smoter življenja je bil, da je iskal povsod in vselej tudi poslednjo zagrešeno piko, in njegovi spisi nimajo madeža. Res, da ni bil bogvekak vzgojevalec in niso bili njegovi učni uspehi niti med srednjimi — a bil je mučenik v svojem stanu, ker je videl glavni namen šole v izpolnjevanju paragrafov, kar je tudi v smislu zakona. Prvo je vendar, da se izpolnjuje paragraf. Zato sem ga pa tudi povišal na zemlji in sem ga povišal v nebesih in ga napravim patrona vsemu učiteljstvu!“

Tako je govoril gospod. in jaz sem stopal potrj za njim, da sva se slednjič vrnila nazaj do sodnega stola. On zavzame sedež na prestolu in zavzdigne glas:

„Vidiš, grešnik, mnogo si zakasnil, ko se nisi podvil, da si nabereš neminljivih zakladov. Glej, tvoja razrednica ni spisana kaligrafično, v katalogih imaš tuintam kako popravo, tednika nisi pisal časih kar več tednov ...“

„Gospod, zato sem imel pa dnevnik izdelan bolj natančno kakor treba“, ga prekinem.

„Pa čemu bolj natančno kakor treba? Rajše bi bil prepisal v tednik“, me zavrne

Če učitelj pri krajnem šolskem svetu poprosi za nakup potrebnih učil. kdo je tisti, ki podpihuje in nasprotuje, češ, ni treba in ni treba, ker za šolo ne dovolimo principijelno ni krajevarja. Ali ga dovolite iz svojega žepa?! Seve, bojite se, da bi se otroci temeljito izobrazili.

Poštnemu uradniku mora poštna uprava preskrbeti ne le poštno poslopje, temveč tudi vse pripomočke, ki jih rabi za izvrševanje svojega posla. Isto je pri vseh drugih stanovih in poklicih, le učiteljstvo se mora bojevati v pravem pomenu besede za primerne učilnice in učne pripomočke. Duhovnikom je vlada ponudila zvišanje plač, in za izboljšanje plač oficirjem se potegujejo vojaške oblasti in njen vrhovni poveljnik sam. Učitelji se pa morajo sami potegovati in bojevati za izboljšanje bednega stanja. Učitelj je pač res pravi trpin, a v kljub vsemu vrši učiteljstvo svojo kulturno misijo.

Da, učiteljstvo žrtvuje svoje moči in svoje zdravje v prosep naroda in kdo je tisti, ki ga črni in blati za to pri ljudstvu in oblastvih; kdo je tisti, ki mu meče polena pod noge?!

Šol ne pustite razširiti, učiteljstvu nasprotujete, potrebnih učnih pripomočkov ne dovolite, potem pa naj učiteljstvo dela čudeže?! In upate se še celo učiteljstvo obdolžiti, da je ono krivo, da otroci niso dovolj poučeni. O, hinavščina, da je ni večje in zlobnost, da je ni gršle!

Očitajte nam, da s politiko pohujšujemo mladino. V šoli gotovo noben učitelj ne politikuje in tudi ljubljanski tovariši ne, državljani smo, ravnopravni z vsemi drugimi in gotovo ni greh, če kateri zakliče na kakem shodu: „Živio Hribar!“

Pravite: „Kako naj otrok postane značajen, ako vidi učitelja, kako fajmoštru dela komplimente, za njegovim hrbtom pa ljudi proti njemu šunta? Od koga naj se otrok nauči strpljivosti, če pa svojega učitelja vidi, kako po oštarijah hujška? Ali more otrok biti spodoben, ako pa učitelja sliši zabavljati proti ljudem, ki niso njegovega mišljenja?“

V vseh teh stvkih se naj zamenja beseda učitelj z besedo duhovnik, pa dobimo pravo sliko dejanskega položaja. Noben zaveden napreden učitelj ni tako neznačajen, da bi na eni strani fajmoštru roke lizal ali, kakor pravite komplimente delal, na drugi strani pa zabavljal čezenj. Take „značaje“ iščite pri „Slomškarjih“; ti so vam sladki v lice, a v srcu vam gotovo niso tako vdani kot se hlinijo, saj še pes ne mara palice, ki ga tepe. Če pa napreden učitelj znanega duhovnika pozdravi, pokaže le, da je bolj vljuden in omikan nego domišljavi in naduti kaplani, ki v svoji ošabnosti oznanjajo, da so baje več nego svetniki, da, celo več nego Mati božja.

Učiteljstvo ne politikuje v pričo otrok. Če učitelj kaže svoje politiško mišljenje v zboru mož, bodisi že v zasebnem pogovoru ali javno na shodih, tega otroci ne vidijo in ne slišijo. In če bi tudi videli in slišali, politikuje učiteljstvo gotovo tako dostojno, da ne pohujšuje nikogar, češar pa o duhovnikih in sploh o klerikalcih ne more nihče trditi.

Vsak dan nam kaže, kaka strast politike zavaja klerikalce, da s svojim nastopom ne škandalizirajo le odraslih, temveč pohujšujejo

tudi mladino. Zloraba prižnice ter sploh cerkve in vere v politiške namene je nekaj tako vsakdanjega kot le kaj. V pričo otrok v cerkvi šuntate ljudi proti šoli in učiteljstvu; v pričo otrok hujskate in zabavljate zoper ljudi, ki niso vašega mišljenja. Od hiše do hiše letate ter v pričo otrok na nespodoben način agitujete za svoje kandidate. Zaradi svoje politike delate prepri med zakonskimi ter seje sovrastvo med ljudi. Da, celo v šoli ne morete premagovati svoje politiške strasti, temveč v pričo otrok, namesto da bi poučevali veronauk, blatite starše otrok, ki so naročeni na napredne liste.

Otroci pridejo v cerkev, da bi slišali božjo besedo, pa morajo poslušati vašo hujskarijo in klevetanje. Vi ne sejete le med odrasle sovrastva in prepire, temveč zastrupljate tudi otroška srca s svojo nespodobnostjo in nestrpnostjo. Božja zapoved pravi: „Spoštuj očeta in mater!“ Vi pa hujskate otroke zoper njih napredno misleče očete. Kdo je kriv, če so otroci res podivjani, da se Bog usmili? Od koga se naj otrok nauči strpljivosti, če pa vidi duhovnika, ki bi naj bil apostol miru in ljubezni, kako hujška brata zoper brata, ženo zoper moža, otroke zoper starše? Ali more otrok biti spodoben, ako pa duhovnik, ki bi naj bil zgled morale, zabavlja v pričo otrok zoper ljudi, ki niso njegovega mišljenja? Kako more otrok spoštovati takega duhovnika, ki blati in javno sramoti otrokovega očeta, učitelja, strica, botra i. dr., ki so otroku ljubi in dragi?! Kako naj postane otrok značajen in veren, ko vidi in sliši, kako duhovniki danadan profanirajo vero, kako zlorablajo vero in cerkev v politiške in egoistiške namene?!

Učitelj se trudi, da bi otroke prav vzgojil. Ali ne razrušite vi, kar učitelj zida; ali ne izpulite s sirovo roko iz otroških src nežne evetke čednosti, ki jih učiteljstvo z ljubeznijo in trudom zasaja in goji s toliko skrbjo in nežnostjo?! Kristus je rekel: „Gorje mu, kdor mi enega teh malih pohujša, bolje bi mu bilo, da se mu obesi mlinski kamen na vrat in se potopi na dno morja!“ In rečem vam, pohujšljivec mladine in obrekovalcem učiteljstva, ki ste izgrešili svoj poklic in ki ste po papeževih besedah smrad iz pekla: Trikrat gorje šele vam, ki sejete pohujšanje, namesto da bi oznanjevali ljubezen in mir.

Ne očitajte učiteljstvu svojih grehov, ne kažite ošabno kot svetopisemski farizej s prstom na nas, temveč potrkajte se na prsa ter recite: „Nostra maxima culpa!“

Napredek dalmatinskega učiteljstva.

Sibenik, 27. januarja 1908.

—an— Dalmatinsko učiteljstvo se veseli novega napredka v svoji stanovski organizaciji. Dobilo je nov list za učitelje in prijatelje narodne prosvete. „Novo Vrijeme“, ki ga izdaja in ureja Danilo Petranović v Sibeniku.

List bo izhajal 15. in zadnjega dne v mesecu ter stane 6 K na leto.

Uredništvo pravi, da hoče prvo med dalmatinskim učiteljstvom ne samo z besedo, temveč tudi z dejanjem delovati za čim čvrstejšo vezi med srbskim in hrvaškim narodnim imenom. Zato bo list pisan v latinico in s cirilico. Kot posvetni in napredni ljudje sprejemamo demokratske ideje. Zastopajoč napredne humane ideje, si bomo prizadevali, da preustrojimo duhu časa primerno naš izključni in nestrpljivi nacionalizem, ki se je zaradi njega pri nas porodila neenakost položaja, čina in plače, a enakost dela.

Spremljali bomo vsak napredek znanosti brez ozira na to, kje je ponikla in v katerem narodu se je pojavila najprej. Kultura in znanost sta last vsega človeštva. V tem smislu smo pravi kozmopoliti. Toda napredek znanosti in kulture hočemo uporabiti za svoj narod v toliko, kolikor bomo smatrali, da je nujno in potrebno. Boriti se hočemo za resnico in pravico, posebno pa za napredek šole in učiteljstva.

Napredek šole in učiteljstva je napredek domovine in naroda. Zato se bomo bojevali za lepši ugled učiteljstva in za materialno izboljšanje njegovega položaja. — Uverjeni, da ni brez zdravja ni dela ni napredka, bomo objavljali posebne oddelke, ki bodo razpravljali o zdravju šolske mladine, delavstva in kmetijskega ljudstva.

Dalje v prilogi.